

Doen & Laten

Opvolger
Nieuwsbrief
Natura
2000

- De grutto, onze eigen reuzenpanda
- Compensatiegrond in reserve
- De wet in het veld

Natuurwetgeving in de praktijk

"Mijn romans ontstaan in de natuur."

"Ik ga elke dag de natuur in. Dat moet ook wel met honden, maar ik heb het ook echt nodig", vertelt Jan Siebelink, schrijver en winnaar van de AKO-literatuurprijs 2005 voor zijn boek 'Knielen op een bed violen'. "De natuur is voor vrijwel al mijn romanpersonages een vanzelfsprekend gegeven. In het boek 'De overkant van de rivier' bijvoorbeeld geeft de natuur, met de seizoenen, zelfs het ritme aan van het verhaal, is ze een onderdeel van de intrige, vormt ze de personages.

Mijn favoriete natuurgebieden zijn plekken met overgangen. Van hoog naar laag, van nat naar droog, zoals in mijn geboortestreek bij Velp, waar de hoge Posbank overloopt in de IJsselvallei. Maar ik heb ook een grote voorliefde voor bomen, vooral dat oude ervan, dat de menselijke generaties overstijgt.

Voor al mijn boeken geldt dat ze ontstaan in mijn hoofd, tijdens het wandelen en rennen in de natuur, met

mijn honden Haas en Merlijn. Waar ik wandel of ren, maakt me niet zo veel uit, als het maar rustig is, zodat ik mijn gedachten kan ordenen. Ik wil alleen zijn met de honden, vertel hun het verhaal, hoe de hoofdfiguur gaat heten bijvoorbeeld. Dus ik zoek vaak stille plekken op in het Edese bos.

Ik ga pas achter mijn bureau zitten als het boek af is in mijn gedachten. En als het dan even niet lukt, ga ik

weer een eind wandelen. Rousseau, de beroemdste wandelaar uit de literatuur, zei het al: 'La promenade dégage les idées', de wandeling maakt ideeën los."

In deze uitgave van *Doen&Laten*

3	Korte berichten	11	Natura 2000 Nu
4	Compensatiegrond in reserve	11	Vragen aan het LNV-loket
6	Natuur loont, zolang je maar flexibel blijft	12	Nieuw op de website
8	De grutto, onze eigen reuzenpanda	12	Magazine en e-mailnieuwsbrief ontvangen?
10	De wet in het veld		

Doen&Laten, opvolger van Natura 2000

Alweer een nieuw tijdschrift, denkt u misschien. Daar heeft u deels gelijk in, want voor u ligt het eerste nummer van *Doen&Laten - Natuurwetgeving in de praktijk*. Maar helemaal nieuw is dit magazine niet, want het is de opvolger van de *Nieuwsbrief Natura 2000*, die u waarschijnlijk al langer ontving.

Het ministerie van LNV hoopt dat u dit magazine met een nieuwe bladformule en frisse vormgeving met nog meer plezier leest. Wij willen u graag laten zien hoe de 'wettelijke' bescherming van de natuur (Natuurbeschermingswet en Flora- en faunawet) in de praktijk uitpakt. Hoe dit door de mensen in het veld en door ondernemers wordt ervaren. Dat dit niet altijd even makkelijk is, is bekend, en daar

zullen we aandacht aan besteden. Daarnaast zijn er ook voorbeelden genoeg van situaties waar planners, bestuurders en uitvoerders positieve ervaringen hebben met de natuurwetgeving, ook die voorbeelden willen we u niet onthouden.

Doen&Laten verschijnt in combinatie met een e-mailniewsbrief over natuurwetgeving. Hierin kunt

u actuele berichten vinden. Alle achtergrondinformatie over dit thema vindt u op de website (www.minlnv.nl/natuurwetgeving).

U zult in *Doen&Laten* elke drie maanden verhalen aantreffen over praktijkervaringen, uitleg van regelgeving, problemen en oplossingen. Tenslotte zullen we elk magazine beginnen met het natuurgevoel van een interessante landgenoot. Want laten we niet uit het oog verliezen waar we het voor doen met die natuurwetgeving: zorgen dat iedereen van de prachtige Nederlandse natuur kan blijven genieten!

NB: Wij vernemen graag over welke onderwerpen u artikelen wilt lezen in Doen&Laten. U kunt dit mailen naar doenenlaten@minlnv.nl

Strikte voorwaarden eieren rapen

Volgens de Raad van State is het zoeken en rapen van kievitseieren niet strijdig met de Vogelrichtlijn, als het tenminste selectief en onder strikt gecontroleerde omstandigheden plaatsvindt en als het om kleine hoeveelheden gaat. De Raad heeft in de uitspraak van 7 december 2005 aangegeven dat op die manier moet worden gewaarborgd dat het rapen van kievitseieren geen afbreuk doet aan de Friese kievitenpopulatie. Volgens minister Veerman van LNV en de provincie Friesland is het in de praktijk goed mogelijk om aan deze voorwaarden te voldoen. Veerman

vindt dat de eis 'selectief en onder strikt gecontroleerde omstandigheden' goed in te vullen is door bijvoorbeeld alleen ontheffingen voor de Flora- en faunawet te verlenen aan gekwalificeerde leden van samenwerkingsverbanden van weidevogelbeschermers, die over een zekere deskundigheid beschikken. De eis 'kleine hoeveelheden' is volgens de minister een kwestie van een maximum stellen waarbij in ieder geval de omvang van de totale populatie kieviten op een bevredigend niveau blijft. De provincie Friesland is blij met de uitspraak van de Raad van State en denkt dat het voor deze traditie goed mogelijk is om bij het verlenen van ontheffingen aan de eisen van de Raad van State te voldoen.

Vos en Canadese gans op landelijke vrijstellingslijst

Met ingang van 1 april 2006 treedt het zogenaamde 'Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten' van de Flora- en faunawet in werking. Dit besluit regelt welke soorten door grondgebruikers op hun grond bestreden mogen worden om schade aan gewassen, vee, bossen, visserij en wateren te voorkomen. Belangrijkste wijziging is dat de vos en de Canadese gans voortaan op de landelijke vrijstellingslijst staan. Voor de vos is het besluit pas van kracht wanneer de wetwijziging ingaat die het mogelijk maakt om soorten vanwege schade aan fauna op deze lijst te zetten. Houtduif, konijn, kauw en zwarte kraai stonden al op de vrijstellingslijst.

Als dieren in het hele land veelvuldig belangrijke schade aanrichten kunnen ze op de landelijke vrijstellingslijst komen. Daarvoor moet ook gelden dat de diersoorten niet in hun voortbestaan worden bedreigd en er geen andere bevredigende oplossing bestaat.

Naast de landelijke vrijstellingslijst bestaat er ook een zogenoemde provinciale vrijstellingslijst. De woelrat en de fazant worden per 1 april 2006 aan de provin-

ciale vrijstellingslijst toegevoegd. Uit deze lijst kiezen provincies voor welke diersoorten ze binnen hun provinciegrenzen een vrijstelling willen laten gelden. De woelrat richt met name belangrijke schade aan in de provincies Flevoland, Gelderland, Zuid-Holland, Noord-Brabant en Limburg, de fazant met name in de provincie Zeeland.

Naast de vrijstellingslijsten geldt voor de bosmuis en veldmuis vanaf 1 april een algemene vrijstelling. Dit gold al voor de mol. Overigens blijft altijd de zorgplicht van artikel 2 van de Flora- en faunawet gelden. Dit betekent bijvoorbeeld dat de grondgebruiker een vergiftigde woelrat moet weghalen om te voorkomen dat deze in de voedselketen terecht komt.

Compensatiegrond in reserve

Wetgeving in de praktijk

Het bedrijventerrein Roerstreek Zuid in Roermond is onbedoeld een belangrijk terrein geworden voor de natuurbescherming in Nederland. Omwille van een knoflookpad dreigde de ontwikkeling van dat terrein niet door te gaan. Het leidde landelijk tot felle discussies over de zin en onzin van natuurbescherming. De projectontwikkelaar maakte uiteindelijk een plan met bedrijven en met plaats voor de knoflookpad.

Het leek aanvankelijk een 'gewoon' project te worden van het Regionaal Economisch Ontwikkelingsbedrijf Midden-Limburg BV (REO). Dit bedrijf, met als kerntaak het bevorderen van de regionale economische ontwikkeling in het gebied van vier aandeelhoudende gemeenten in Midden-Limburg, ontwikkelt onder andere bedrijventerreinen. Het terrein Roerstreek Zuid leek een logische uitbreiding van het terrein Roerstreek Noord. De grond voor het nieuwe bedrijventerrein had REO bij de oprichting al verworven en dus kon ze meteen aan de slag.

Leden van het Natuurhistorisch Genootschap maakten REO er echter op attent dat bij die ontwikkeling natuurlijk wel rekening gehouden moest worden met dat ene kleine

poeltje, midden in het toekomstige bedrijventerrein. Daar kwam namelijk de uiterst zeldzame knoflookpad voor, een bedreigde diersoort die door de Vogel- en Habitatrictlijn (en inmiddels door de Flora- en faunawet) bescherming geniet.

genootschap zetten door en uiteindelijk lag er na veel discussie inderdaad een uitspraak van de bestuursrechter dat omwille van dat poeltje en die knoflookpad een groot deel van het terrein niet gebruikt mocht worden als bedrijventerrein. Bovendien

"... een braakliggend bedrijventerrein kost handen vol geld."

Volgens Janneke Gramberg, consultant bij REO Midden-Limburg, nam niemand dat aanvankelijk echt serieus. Het terrein was immers door de provincie aangewezen als bedrijvenlocatie, de gemeenten stonden er achter, alles was aangekocht en de infrastructuur werd inmiddels aangelegd. Maar de leden van het

moest er een natuurcompensatieplan komen om de soort te beschermen.

Daar zat REO dan met meer dan zestig hectare grond bedoeld als bedrijventerrein. Maar daarvan moest meer dan twintig hectare natuur blijven en de ontwikkeling van de resterende veertig hectare mocht pas worden hervat

nadat er een goedgekeurd natuurcompensatieplan lag. De oplossingsrichting lag voor de hand. Het bedrijventerrein moest er komen, en het liefst zo groot mogelijk. De inrichting van het terrein moest dan echter zodanig worden dat de knoflookpad er kon blijven zitten. Gramberg: “De uitspraak van de bestuursrechter had dus nogal veel gevolgen voor ons. Hoe konden wij als REO nu een natuurgebied gaan inrichten? Daar hadden we helemaal geen ervaring mee. Maar het was voor ons cruciaal dat we zo snel mogelijk aan de slag gingen want een braakliggend bedrijventerrein kost handen vol geld.”

“Een eerste bureau maakte een inrichtingsplan waarbij het gebied werd opgenomen in een groot landschappelijk plan ver buiten onze eigendomsgrenzen. Niet realistisch en ook niet nodig, zo bleek na een second opinion van een ander ingenieursbureau. Uit hun visie is het huidige plan voortgekomen. We hebben de natuurkwaliteit van het gebied rondom het poeltje verhoogd door de aanplant van bos en aanleg van nieuwe poelen. De twee waterbekkens voor regenwater afkomstig van het bedrijventerrein zijn natuurlijk ingericht en vormen zo een verbinding met het natuurgebied van Staatsbosbeheer aan de andere zijde van het bedrijventerrein. Daarnaast zijn ook nog percelen aangekocht van particulieren. Uit de combinatie van onze inrichting en het gebied van Staatsbosbeheer is een gevarieerd gebied ontstaan van in totaal 53 hectare met poelen, open grazige vegetatie, heidevegetatie en bos, geschikt als leefgebied voor de knoflookpad en andere doelsoorten in het gebied.”

Sinds anderhalf jaar is de inrichting klaar en medio 2005 zijn de ruim twintig hectare natuurgebied weer terugverkocht aan de oorspronkelijke eigenaar, de gemeente. Waarom niet aan Staatsbosbeheer? “Wij hebben die grond gekocht in de verwachting dat het in zijn geheel een bedrijventerrein zou worden. Economisch gezien was dat natuurdeel nu opeens vrijwel niets meer waard. De gemeente heeft dit nu voor ongeveer de oorspronkelijke aankoop prijs teruggekocht. Desondanks is dit voor ons een kostbare zaak geweest. We hebben de inrichtingsplannen moeten opstel-

len, nog een aantal percelen moeten aankopen, en het gebied moeten inrichten en laten beheren. Maar wat waarschijnlijk nog het meeste geld heeft gekost is de vertraging van de ontwikkeling van het bedrijventerrein. We mochten de eerste fase pas aanleggen nadat het natuurcompensatieplan klaar en goedgekeurd was en de laatste fase pas nadat de hele

natuurinrichting klaar was. Inmiddels was de economische situatie en dus ook de vraag naar bedrijventerreinen echter sterk afgenomen, terwijl de rentelasten gewoon doorlopen.”

Hoeveel ruimte heeft een knoflookpad nodig?

Inmiddels is Janneke Gramberg een specialist geworden op het gebied van bedrijventerreinen in combinatie met natuur. Wijzer geworden de afgelopen jaren, is het beleid van REO dan ook om voortaan eerst goed te controleren wat er aan natuur tevoorschijn kan komen. Op basis daarvan wil REO dan inschatten wat de eventuele meerkosten worden en op basis daarvan kan de exploitatie worden opgezet.

“Maar daar zit nu juist ook meteen het probleem. Van huis uit zijn wij gewend om alles tot in detail uit te rekenen: hoeveel wegen, hoe breed, hoeveel riool, hoeveel hectare hebben we, wat kunnen we vragen voor de grond en noem maar op. Maar maatregelen in verband met natuurcompensatie zijn lastig van tevoren in te schatten. Als je aan deskundigen vraagt hoeveel ruim-

“Daar kwam namelijk de uiterst zeldzame knoflookpad voor.”

te bijvoorbeeld een knoflookpad nodig heeft, dan weet men dat niet. Of als je vraagt hoe breed die verbindingzone moet zijn, dan zijn de meningen daarover verdeeld. En het is niet mogelijk om voorlopige plannen voor te leggen aan mensen van het ministerie van LNV, om alvast een grove beoordeling te maken of je op de goede weg zit. LNV wil pas toetsen als het plan helemaal af is. Het zou goed zijn als het ministerie hier beter op inspeelt. Wat we in ieder geval hebben geleerd is dat we voortaan altijd wat compensatiegrond in reserve houden. Voor het geval er ooit weer natuur gecompenseerd moet worden.”

Janneke Gramberg

Natuur loont

Zolang je maar flexibel blijft

Het kán, succesvol boeren in een natuurgebied, zo bewijst het bedrijf Weerribben Zuivel. Eigenaar Klaas de Lange over de bochtige weg naar dit succes: “Uiteindelijk komt het erop neer dat je bereid moet zijn om te blijven praten met de beleidsmakers. Dan kun je telkens opnieuw ontdekken hoe je als bedrijf kunt meebewegen.”

Plaats van handeling: Het Noordwest-Overijsselse gehuchtje Nederland, dat precies in de doorgang ligt van de twee bekende natuurgebieden De Weerribben en De Wieden. Twintig jaar geleden zag melkveehouder Klaas de Lange (45) de ene collega na de andere het gebied verlaten vanwege de als verstikkend ervaren natuurregels.

Dat klinkt als een erg moeilijke tijd.

“Zeker. Er gingen zo’n honderd boeren weg. De impact op het gebied was enorm. Scholen gingen dicht en van de middenstand bleef ook niet veel meer over.”

Waarom kon u dan blijven?

“Omdat uit het contact met de gemeente, provincie en de natuurbeheerders duidelijk werd dat zij boeren nodig hadden om al die percelen natuur te beheren. Ik kon daar dus mijn koeien blijven weiden, kreeg zelfs meer grond ter beschikking. In ruil daarvoor maakten we afspraken over zaken zoals gefaseerde begrazing en mozaïekbeheer. Nu heb ik zo’n 250 hectare, waarvan de helft in eigen pacht en de andere helft in eigendom van Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten.”

Is de melkproductie dan nog wel rendabel?

“In het begin niet. Want je laat minder koeien grazen per hectare en je besteedt veel tijd aan het verplaatsen van het vee. Productietechnisch gezien is dat dus niet efficiënt. Maar je levert dan ook, naast melk, een nieuw product: landschapskwaliteit. Daar krijgen we subsidie voor, en het heeft een economische waarde. Kijk naar de overweldigende toeristenstroom en naar de forenzen die op de rust zijn afgekomen. Persoonlijk vind ik het wel verrijkend dat aan deze weg ook een journalist, een advocaat en een manager wonen.”

En de melkafzet?

“Die is opgebloeid, omdat er de laatste decen-

Boeren in een natuurgebied betekent ook meer bewoners onder één dak. Foto: B. Siebelink

nia een groeimarkt is ontstaan voor biologische producten. We leveren veel binnen de regio en aan de plaatselijke vestigingen van Albert Heijn en C1000, die een eigen beslisruimte hebben om regionale producten in hun assortiment op te nemen. Natuurlijk moet je dan wel aan een aantal eisen en standaarden voldoen; zo moet je een EEG-certificaat hebben, een HCCP-kwaliteitsborging en het EKO-keurmerk.”

Bent u bekend met Natura 2000?

“Jawel, de Europese verbindingstructuur tussen natuurgebieden toch? Dat is de reden dat we zes jaar geleden zijn verhuisd (uit het raam wijzend naar verderop gelegen boerderij). Kijk! daar zaten we eerst. Maar dat was middenin de verbindingzone tussen De Weerribben en De Wieden, precies daar waar je de rietkragen ziet beginnen. Nu zitten we met onze gebouwen net buiten de beschermde zone, ook omdat we hier een eigen productielijn hebben waar zo'n twintig zuivelproducten worden verwerkt en verpakt. En natuurlijk moet mijn zoon straks ook de ruimte hebben om te kunnen blijven boeren.”

Wat betekent natuurregelgeving voor uw bedrijfsvoering?

“Dat je veel vaker en met veel meer instanties moet overleggen. Afgelopen jaar ben ik wel tien keer op het ministerie van LNV geweest en driemaal in Brussel. En je komt ook wel eens voor moeilijke situaties te staan. Maar mijn ervaring is inmiddels dat je, zolang je met elkaar in contact blijft, toch altijd wel een kans ontdekt of een manier vindt om het werkbaar te krijgen.”

Slotvraag: Zegt de grote vuurvlieder u iets?

“Ja, dat is een van de diersoorten waarom dit gebied zo belangrijk is. Af en toe zien we er wel eens een. En het stikt hier van de vogels. Het is een groot voorrecht om hier te mogen zitten.”

"het stikt hier van de vogels. Het is een groot voorrecht om hier te mogen zitten."

Biologisch melkveehouder Klaas de Lange van Weerribben Zuivel tussen zijn koeien. "Natuur verkoopt, maar je moet wel kunnen meebewegen" Natuur als handelsmerk

Klaas de Lange, foto: B. Siebelink

Waarom De Weerribben en De Wieden zo bijzonder zijn

Uitgestrekte rietvelden en een weelde aan waterplanten, van gele plomp tot waterlelie en van zwanebloem tot krabbescheer. Dát zijn de blikvangers van De Wieden en De Weerribben.

Wat deze gebieden zo bijzonder maakt, is dat ze bijna uit heel Europa zijn verdwenen. In feite zijn het ondiepe zoetwatermoerassen die op een natuurlijke wijze langzaam dichtgroeien en zo veranderen in land. Vroeger zag heel Holland er zo uit en zochten de rivieren vrijelijk hun eigen grillige loop. Maar met de ontginningen en inpolderingen kreeg het landschap vaste vorm en nu zijn dit in Nederland de laatst overgebleven laagveenmoerassen van deze omvang. Tijdens het verlandingsproces (het dichtgroeien) ontstaan hier ook trilvenen. Dat zijn begaanbare stukken land die je bij elke stap voelt trillen, omdat ze bestaan uit op het water drijvende massa's plantenresten. De aanwezigheid van deze merkwaardige trilvenen is een belangrijke reden om beide gebieden te beschermen op basis van de Europese Habitatrichtlijn. Verder leven er bijzondere vogelsoorten zoals zwarte stern, roerdomp, lepelaar en grote karekiet en bijzondere insecten als de groene glazenmaker en de grote vuurvlieder.

De grutto, onze eigen reuzenpanda

“**E**igenlijk, heel strikt genomen, is elke boer die zijn weiland maait en daarbij een grutto opjaagt, wettelijk in overtreding. Weidevogels zijn immers beschermde diersoorten. Dus eigenlijk, heel strikt genomen, zou hij voor elke maaibeurt een ontheffing moeten aanvragen”, zo vertelt Winant Klunder. Hij is plaatsvervangend directeur bij LTO Noord en momenteel in opdracht van LTO Nederland bezig een gedragscode op te stellen voor de agrarische sector. “Zo’n ontheffing aanvragen is natuurlijk een enorme administratieve rompslomp en er is dan ook niemand die dat doet. Tot voor kort deed daar ook niemand moeilijk over, maar inmiddels worden de eerste rechtszaken al gevoerd en dat komt het imago van de sector natuurlijk niet ten goede. Bovendien doen heel veel boeren al heel veel om weidevogels te beschermen. De wijzigingen in de Flora- en faunawet zijn een goede aanleiding om het nu eens goed te regelen.”

Nieuw in de wet is namelijk de mogelijkheid om per sector een gedragscode op te stellen, waarin voor vast omschreven werkzaamheden is aangegeven welke maatregelen de uitvoerder moet treffen om natuurwaarden - in dit geval weidevogels - te beschermen. Een door de minister goedgekeurde gedragscode betekent dat boeren voortaan geen ontheffing hoeven aan te vragen, op voorwaarde natuurlijk dat ze zich aan die gedragscode houden.

“Je moet je zo’n gedragscode voorstellen als een document van twee, drie velletjes, met als bijlage een checklist. In dat document staat welke werkzaamheden schadelijk kunnen zijn en welke maatregelen daartegen getroffen kunnen worden. Dat kan variëren van een ander tijdstip van maaien tot het tijdelijk verplaatsen van nesten”, aldus Klunder.

“Het gaat niet goed met de grutto.

Rond 1950 waren er nog zo’n 200.000 broedparen, en nu zijn er nog rond de 62.000 paren, en de achteruitgang blijft maar doorgaan.

Bij de uitvoering van de gedragscode maakt LTO graag gebruik van de deskundigheid van de vele weidevogelvrijwilligers. Klunder: “Het is de bedoeling dat de boer om te beginnen samen met een vrijwilliger zijn percelen inventariseert. Hoeveel vogels zijn er, welke soorten? Waar zitten de nesten, dus waar zijn er maatregelen nodig? Vervolgens kunnen boer en vrijwilliger per perceel op de checklist aankruisen welke maatregelen daar zinvol zijn. Op het ene perceel is het wellicht beter om een ruime plek rondom de nesten niet te maaien, terwijl in bijvoorbeeld een maïsperceel misschien nesten tijdelijk verplaatst kunnen worden.”

“We gaan de gedragscode komend jaar in twee pilotgebieden uitproberen, bij vijftien boeren in een gebied waar ze nu al veel aan weidevogelbeheer doen, en vijftien in een gebied waar nog weinig gebeurt.

Zo kunnen we bekijken of het werkbaar is. Na eventuele aanpassingen willen we de code eind 2006 naar de minister sturen ter goedkeuring. Dus als het een beetje meezit, kunnen we er in 2007 mee aan de slag.”

Nederland-Gruttoland

Dat weidevogelbescherming hard nodig is, is de afgelopen jaren volop benadrukt in het project Nederland-Gruttoland. De grutto wordt al onze eigen ‘reuzenpanda’ genoemd, omdat Nederland hun belangrijkste broedgebied is en de aantallen ondanks alle inspanningen nog steeds fiks teruglopen. In het project is niet alleen aandacht gevraagd voor dit probleem, maar ook onderzoek gedaan naar mogelijke oplossingen. Gerrit Gerritsen, ook wel bekend als ‘Grutto Gerrit’, was de afgelopen drie jaar projectleider van Nederland-Gruttoland.

“Het gaat niet goed met de grutto”, vertelt Gerritsen. “Rond 1950 waren er nog zo’n 200.000 broedparen, nu zijn er nog rond de 62.000 paren, en de achteruitgang blijft maar doorgaan. Dat ligt voor een deel aan het verdwijnen en versnipperen van de groene ruimte, en aan toenemende predatie door vos en buizerd. Maar vooral belangrijk is dat het graslandbeheer van de moderne melkveehouderij niet past bij de leefstijl van de grutto. Vroeger waren veel graslanden nat en werden ze pas gemaaid in juni, vanouds dan ook de ‘hooimaand’, en dan waren de jonge grutto’s allang uitgevlogen. Maar door de ontwatering maaien boeren nu soms al begin mei, en dan zit je midden in het broedseizoen.”

De vraag is natuurlijk wat hier aan te doen valt. Gerritsen: “We hebben onderzocht wat de invloed is van ‘mozaïekbeheer’ op de gruttopopula-

tie.” Mozaïekbeheer houdt in dat er een afwisselend patroon van gemaaid en ongemaaid gras is, waardoor grutto’s en vooral hun kuikens altijd een plek hebben met lang gras om te schuilen en voedsel te zoeken. Zo’n patroon ontstaat als de boer gefaseerd maait in plaats van alles tegelijk. Ook gunstig voor de grutto zijn maatregelen als langzamer en later maaien en het uitrijden van ruige mest. Ruige mest bevordert de beschikbaarheid van voedsel voor de grutto. “De resultaten waren veelbelovend, maar de onderzoeksperiode van drie jaar was eigenlijk te kort om definitieve conclusies te kunnen trekken.”

Onder de vleugels van het bredere project Boerenland-Vogelland wordt het grutto-onderzoek daarom voortgezet, met financiële steun van het ministerie. De nadruk blijft liggen op de inzet van maatregelen op die plekken waar dat het meeste effect heeft. In de nieuwe gedragscode ziet Gerritsen dan ook een hele verbetering ten opzichte van het oude Programma Beheer. “In het Programma Beheer werden globale gebieden aangewezen waar een boer subsidie kon krijgen voor weidevogelmaatregelen. Maar die boer zat niet altijd op de plek waar de meeste weidevogels zaten. De gedragscode, met inventarisatie en maatregelen per perceel, is dan ook zeker de richting die we op moeten met het weidevogelbeheer.”

De wet in het veld

Wij handhaven niet alleen, maar adviseren ook

Tinus Hoogendoorn, foto: R. van Biesbergen

Zonder handhaving is een wet natuurlijk niet meer dan een stuk papier. Voor de Flora- en faunawet is de handhavingstaak onder andere in handen van Tinus Hoogendoorn, senior-controleur en projectleider bij de Algemene Inspectie Dienst (AID) van het ministerie van LNV. Hij leidt onder andere het controleproject Ruimtelijke Ingrepen, waarin de AID controleert bij grote activiteiten als (wegen)bouwprojecten of evenementen.

Hoogendoorn: “Bij grote ruimtelijke ingrepen is er al gauw kans op verstoring van flora of fauna, en dan is daar een ontheffing voor nodig. Wij controleren overigens niet alleen, maar geven ook advies over hoe uitvoerders overtredingen kunnen voorkomen. Een mooi voorbeeld is de oeverwaluw. Als een uitvoerder een zandlichaam opgooit waar steile wanden in ontstaan, is er een kans dat de zeldzame oeverwaluw er in gaat nestelen. Dat beestje graaft een horizontale nestpijp van zo’n meter lang, met aan het eind zijn nestje. Als de oeverwaluw er eenmaal in zit, mag je als uitvoerder dus het hele seizoen niet meer aan dat zandlichaam komen en daar zit je niet op te wachten. Wij adviseren dan om nesteling te voorkomen door er een net over te leggen, al vroeg gras in te zaaien of het lichaam heel vlak te maken.

of zelfs werkzaamheden stilleggen. Overigens doen we dat nog steeds vaak in overleg met justitie. Zo zijn we samen bezig de werkzaamheden stil te leggen bij een baggerproject in een kwetsbaar Vogelrichtlijngebied, waar smienten (een zeldzame eendensoort) ernstig worden verstoord.

“Als controleur kom je soms rare situaties tegen, bijvoorbeeld rond een tuinfair bij een kasteel in Utrecht. Vanwege de vleermuizenverblijfplaatsen in de holle bomen rond het kasteel mocht er ’s avonds op bepaalde plekken geen verlichting worden gevoerd. We hebben tijdens het evenement zelfs een tent laten verplaatsen en een keer ’s avonds het licht uit laten doen. Bij de evaluatie achteraf bleek dat de tuinfair toch invloed had gehad op de vleermuizen, maar niet alleen een negatieve. Van een bepaalde soort werden er

De tuinfair had ook positieve gevolgen voor een van de vleermuissoorten.

“Bij overtreding konden we vroeger alleen proces verbaal opmaken, en de zaak doorspelen naar het Openbaar Ministerie. Maar inmiddels heeft ook de Minister van LNV handhavingbevoegdheid, en mogen we dus ook zelf boetes opleggen

inderdaad minder verblijfplaatsen aangetroffen, maar een andere soort was er zelfs op vooruit gegaan! Waarschijnlijk trok de verlichting meer insecten aan, en was dat een mooie extra voedselbron voor de vleermuizen.”

Natura 2000 Nu

Naar duidelijkheid Natura 2000-doelen

Nederland draagt met 162 gebieden bij aan Natura 2000, het Europese netwerk van beschermde natuurgebieden. Deze Natura 2000-gebieden zijn nodig om de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn op gebiedsniveau in te vullen. Voor deze gebieden zijn aanwijzingsbesluiten nodig waarin de grenzen en natuurdoelen van de gebieden worden beschreven, waarmee ze een wettelijk kader krijgen. Momenteel wordt externe partijen gevraagd om vooruitlopend op de formele procedure al reacties te geven.

Er liggen twee typen documenten ten grondslag aan deze aanwijzingsbesluiten. Dat is ten eerste het Natura 2000-doelendocument dat de instandhoudingsdoelstellingen beschrijft op landelijk niveau. Het tweede type document (het gebiedendocument) geeft een beschrijving van de Natura 2000-gebieden, met concept-instandhoudingsdoelstellingen en een begrenzingsvoorstel per gebied.

Consultatieronde

Om het proces zoveel mogelijk in samenspraak te laten verlopen met betrokken partijen zoals ministeries, provincies, gemeenten, waterschappen, natuurbeherende instanties en maatschappelijke organisaties, houdt

het ministerie een consultatieronde. Zo wordt met de provincies overlegd over mogelijke bijstellingen van gebiedsbegrenzings- en instandhoudingsdoelstellingen. Met natuurbeherende instanties, waaronder waterschappen, provincies en natuurbeherende instanties, wordt gesproken over de aansluiting van het Natura 2000-beleid op de Kaderrichtlijn water (KRW). De betrokken partijen hebben de gelegenheid gehad om schriftelijk te reageren op het concept-Natura 2000-doelendocument en op de 162 gebiedsdocumenten. Dit heeft ongeveer driehonderd reacties opgeleverd.

De komende periode wordt de politieke besluitvorming voorbereid.

Hierbij spelen de resultaten van de consultatieronde en de gevoerde (bestuurlijke) overleggen een belangrijke rol. Minister Veerman wil nog voor de zomer de Tweede Kamer informeren over de resultaten van dit proces. Hij zal daarbij ook aangeven hoe is omgegaan met de reacties en voor welke gebieden de besluiten de komende periode worden gepubliceerd. De planning is om nog voor de zomer een start te maken met de formele aanwijzingsprocedure en de ontwerp-aanwijzingsbesluiten te publiceren van het leeuwendeel van de 162 gebieden. De overige gebieden komen later in het jaar aan de beurt.

Meest gestelde vragen bij het LNV-loket

Het LNV-loket is het centrale contactcentrum van het Ministerie van LNV waar boeren, intermediairs en anderen terecht kunnen met vragen en opmerkingen. Na de recente wijzigingen in de Natuurbeschermingswet, de Europese Vogel- en Habitatrichtlijnen en de Flora- en faunawet, zijn er uiteraard ook veel vragen naar nadere informatie bij het loket binnengekomen over de natuurwetgeving. Dit zijn vragen naar extra informatie en naar nadere uitleg.

De meeste bellers willen de brochure 'Buiten aan het werk' ontvangen. In die

brochure staat een toelichting op de belangrijkste wijzigingen rondom vrijstellingen en ontheffingen voor de Flora- en faunawet. Daarnaast gaat de brochure in op de gedragscode en worden enkele relevante begrippen en uitgangspunten van de Flora- en faunawet toegelicht. De brochure is bedoeld voor iedereen die buiten aan het werk gaat op plaatsen waar zich mogelijk beschermde planten of dieren bevinden.

Daarnaast gaan veel telefoontjes over

de precieze procedures van de wetten. Met name de vergunningen voor de Natuurbeschermingswet leveren nogal wat onduidelijkheid op: wie regelt die procedure, gaat dat via de Dienst Regelingen of via de Directie Natuur? Het juiste antwoord in deze is overigens (in de meeste gevallen) via de provincies. De provincies kunnen een vergunning verlenen voor plannen of projecten als blijkt dat deze geen significante gevolgen hebben voor de beschermde natuur. Volgens Dianne Brouwer-Kroeze van het LNV-Loket zijn

de meeste vragenstellers niet helemaal onbekend met de materie, maar willen ze vaak een soort bevestiging. "Het gaat vaak om ingrijpende zaken voor mensen. Men heeft een en ander dan zelf al uitgezocht maar wil dan in een persoonlijk gesprek bevestiging dat ze op de goede weg zitten."

Een derde categorie vragen gaat over de gedragscodes in de Flora- en faunawet. Voor veel mensen is het nog moeilijk om na te gaan wanneer iets geregeld kan worden via een gedragscode en wanneer een ontheffing nodig is. Het antwoord is dan dat meestal een ontheffing nodig is, omdat tot op heden alleen de gedragscode zorgvuldig bosbeheer en de gedragscode van de Stichting Bodembeheer Krimpenerwaard door de minister zijn goedgekeurd.

Het LNV-loket is te bereiken via **0800 22 333 22** (gratis) op werkdagen van 8.30 - 16.30 uur en via de website www.hetlnvloket.nl

Nieuw op de website: soortendatabase

Met één druk op de knop inzicht in de status van planten- en diersoorten. Dat biedt de soortendatabase op de site van LNV (te vinden onder 'hulpmiddelen' in het dossier Natuurwetgeving). Zoekt u bijvoorbeeld op 'hazelworm', dan vindt u dat deze op de Rode Lijst staat, dat hij beschermd is volgens appendix III van de Bern-conventie, dat hij als beschermde soort wordt aangeduid in de Flora- en faunawet, dat hij op de Doelsoortenlijst staat en dat hij gemonitord wordt in het Netwerk Ecologische Monitoring. Dat soort informatie is nu dus beschikbaar voor alle planten en dieren die sinds 1900 in het wild in ons land zijn aangetroffen. Heel handig!

De soortendatabase is gekoppeld aan www.nederlandsesoorten.nl van museum Naturalis, met informatie over 35.000 soorten planten, dieren en paddenstoelen die in Nederland voorkomen.

Magazine en e-mail-nieuwsbrief ontvangen?

Niet alleen de papieren nieuwsbrief van Natura 2000 heeft een gedaanteverwisseling ondergaan, ook de e-mailniewsbrief (voorheen bekend als digitale memo Natura 2000) wordt in een nieuw jasje gestoken. Deze zal zes keer per jaar verschijnen. *Doen&Laten* verschijnt vier keer per jaar. U kunt een van beide of beide uitgaven ontvangen

door u aan te melden via de website www.minlnv.nl/natuurwetgeving.

NB. Door technische problemen kan het zijn dat een aantal aanmeldingen in 2005 niet goed verwerkt zijn. Indien u in het laatste half jaar geen e-mailniewsbrieven heeft ontvangen, willen wij u vragen of u zich nogmaals wilt aanmelden.

landbouw, natuur en
voedselkwaliteit

Doen&Laten, magazine over natuurwetgeving in de praktijk, is een uitgave van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Contact: Ministerie van LNV, Directie Natuur, Postbus 20401,
2500 EK Den Haag, T (070) 378 6868, www.minlnv.nl/natuurwetgeving.

Teksten: Communicatiebureau de Lynx Inhoudelijk advies: Tauw

Cartoon: F. van Polanen Petel Vormgeving: Tremani

Foto's: B. Siebelink, K. Dansen, R. van Biesbergen, E. Aertsen,
R. Geraeds, M. Neeffjes.